

Tishchenko Olena, Volchukova Viktoriia, Barabash Olha**PERFORMANCE IN CHOREOGRAPHY: NEW HORIZONS OF MOVEMENT ART**

Summary.

Performance in choreography has emerged as a significant tool for expanding the boundaries of traditional dance productions, integrating elements such as improvisation, audience interaction, and modern technological advancements. This article examines the role of performance as a means of preserving and reinterpreting folk dance traditions within contemporary cultural contexts. By blending authentic movements with cutting-edge practices, such as digital projections, sensory experiences, and real-time feedback mechanisms, folk dances can evolve and remain relevant in the 21st Century. The study explores how the performative approach enhances the engagement of audiences, transforming dance into an immersive experience that bridges the past and the present. Furthermore, the article investigates the implications of performance in fostering cultural identity, demonstrating how folk dances can maintain their traditional essence while embracing innovation. Through a detailed analysis of case studies involving Ukrainian and international folk dance ensembles, the research highlights the potential for performance-based choreography to address the challenges of globalization, cultural homogenization, and the digitalization of the arts. The article concludes with recommendations for choreographers and educators, emphasizing the importance of integrating performative elements into folk dance training programs. These recommendations aim to ensure that future generations of dancers and choreographers can preserve the cultural richness of folk dances while embracing the opportunities provided by modern performance art techniques.

Keywords: performance; choreography; folk dance; improvisation; modern technologies; cultural heritage; audience interaction; cultural identity.

Стаття надійшла до редколегії 3 жовтня 2024 року

УДК 378.016.018.43:[159+37]

DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2\(33\)-33-40](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2(33)-33-40)**Петухова Любов,**

м. Івано-Франківськ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-0751-6961>**Пермінова Людмила,**

м. Івано-Франківськ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-6818-3179>**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ**

Анотація.

Актуальність обраної проблеми обумовлено сучасним баченням перспектив викладання психолого-педагогічних дисциплін. Варто констатувати, що рівень престижності вчительської професії постійно падає. Це можна пояснити багатьма причинами: як соціальними, так і особистісними. Російська агресія накладає свій відбиток на психологічний стан як здобувачів освіти, так і викладачів. Перехід на навчання в режимі онлайн та збільшення часу на самостійну роботу часто негативно впливає на якість освітнього процесу. Широке запровадження інформаційно-комунікативних технологій вимагає постійно оновлювати компетентності викладачів і запроваджувати інноваційні технології

в практику викладання, зокрема психолого-педагогічних дисциплін. Автори у своєму дослідженні спираються на концепцію трисуб'єктної дидактики, що відкриває нові перспективи організації освітнього процесу в кризових ситуаціях сьогодення.

Ключові слова: психолого-педагогічні дисципліни; кризові умови; викладання; інноваційні методи; дистанційне навчання; психологічна підтримка.

Проблема, обрана нами для дослідження, не є випадковою. Дедалі частіше виникають природні катаклізми, загострюються економічні кризи та війни. Наслідки пандемії та російської агресії негативно відкарбувалися на системі освіти України. Актуальними залишаються питання соціалізації молоді, яка більшість часу проводить з гаджетами. Загострюються проблеми сімейного виховання (недостатня кількість часу, який батьки приділяють спілкуванню з дітьми, зміни культурного оточення у зв'язку з вимушеним виїздом за кордон тощо). Такі екстремальні умови суттєво впливають на особистість кожного, зокрема молоді людини, що вимагає від педагогів нових підходів і знань задля якісної організації освітнього процесу. Варто зауважити, що сучасний педагог нерідко працює в режимі дистанційного навчання. Це вимагає від нього спеціальних навичок роботи з інноваційним інструментарієм організації освітнього процесу. Педагоги мають не лише передавати знання, а й надавати психологічну підтримку тим, хто навчається, допомагати їм адаптуватися до нових реалій і долати труднощі. Проте не всі педагоги мають відповідний рівень психолого-педагогічної підготовки для роботи в екстремальних умовах. Таким чином, цю проблему можна виокремити як важливу й актуальну для сучасної освіти, що потребує негайного вирішення.

Вищезазначене дає підстави дійти висновку, що психолого-педагогічна складова освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО) на разі набуває дедалі більшої актуальності. Причому йдеться не лише про педагогічні спеціальності. Наприклад, питанню психолого-педагогічної підготовки фахівців інженерно-технічних, економічних галузей приділяється значна увага. Зокрема М. Артюшина підкреслює: «у забезпеченні розвитку необхідних особистісних якостей майбутніх економістів першочергова роль належить психолого-педагогічним дисциплінам. По-перше, така підготовка має виразний гуманістичний характер, тобто спрямована на пізнання і розвиток людини як особистості. По-друге, у такій підготовці традиційно досить важливе значення надається активним методам навчання, що сприяють прояву і розвитку свідомості, цілеспрямованості, активності, інноваційності майбутнього фахівця. По-третє, така підготовка найбільш сприятлива для формування здатності до самоосвіти як основної форми майбутнього професійного самовдосконалення» [3].

Головними вимогами для педагогічних спеціальностей є якість освітнього процесу і як результат – оволодіння професійними компетентностями. Це вимагає оновлення педагогічної системи, переосмислення методологічних принципів навчання, обґрунтування чинників, що впливають на розвиток особистості майбутнього професіонала. Враховуючи те, що останнім часом імідж педагогічної професії нівелюється, актуальність викладання дисциплін «Педагогіка» і «Психологія» у ЗВО залишається архіважливою.

Історично склалося, що вчені впродовж століть вивчали, доводили, аргументували, сперечалися, робили значні наукові внески в становлення педагогіки і психології як наук про людину. Наприклад, теорія пізнавального розвитку Ж. Піаже, на якій базується багато педагогічних концепцій. Дж. Дьюї є класиком американського прагматизму, видатним педагогом, реформатором філософії освіти. Не можуть залишатися поза нашої уваги теоретичні розробки в галузі психосоціального розвитку особистості Е. Еріксона; дослідження креативності та інновацій в освіті К. Робінсона; сучасні українські науковці: сфера наукових інтересів В. Чайки охоплює проблеми дидактики вищої школи, теорії і методики професійної освіти, діагностики процесу і результатів освітньої діяльності здобувачів вищої школи; В. Бондаря – автора підручників з педагогіки; С. Максименка – дослідника проблем психології та ін. Сьогодні існує велика кількість дослідників, науковий внесок яких у розвиток педагогіки і психології є безцінним. Нові

виклики освіти вимагають рухатися вперед по ланцюжку інновацій. Наприклад, Х. Гарднер – теоретик множинного інтелекту (розширив традиційне уявлення про інтелект); Д. Гоулман – автор концепції емоційного інтелекту (важливість емоційного компонента на успіх людини). В умовах криз доцільним є дослідження М. Селігмана, якого вважають одним із засновників позитивної психології.

Цікавим є дослідження останніх років, яке присвячено концепції трисуб'єктної дидактики (Л. Петухова). Авторка створила наукову школу, де протягом останніх років активно впроваджується в практику освітнього процесу ЗВО доробки з питань якості викладання психолого-педагогічних дисциплін у системі трьох суб'єктів: педагога – здобувача – інформаційного середовища (штучного інтелекту).

Останнім часом запровадження штучного інтелекту в практику вищої школи активізувало дослідження даної проблематики. Наприклад, Т. Вільямс та Дж. Гроува у своїй праці «Five ways artificial intelligence has already changed higher education» [6] наголошують, що нові потужні технології вже змінюють роботу університетів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас політика унормування навчального навантаження, скорочення контингенту здобувачів за останні роки змушує переглядати зміст освітніх програм і здійснювати оптимізацію окремих компонентів психолого-педагогічної підготовки. Це призводить до посилення конкуренції між психолого-педагогічної складової та дисциплін за фахом. Проблематика обраної теми порушує питання релокованих університетів та адаптації до освітнього процесу в умовах змішаного навчання. Складними питаннями залишаються мотивація до діяльності та розвиток стресостійкості, підтримки емоційного стану та психічного здоров'я і викладачів, і здобувачів. Цифрова трансформація суспільства, дистанційне навчання, нові інструменти комунікації – усе це впливає на освітній процес і вимагає від педагогів нових компетенцій.

Для нашого дослідження важливо схарактеризувати сучасні освітні виклики щодо якості викладання педагогічних дисциплін у кризових умовах. Статтю присвячено обґрунтуванню чинників впливу на якість викладання психолого-педагогічних дисциплін з урахуванням реадaptaції, що передбачає відповідний процес, під час якого людина адаптується до нових умов життя після пережитої кризи, стресової ситуації або значних змін.

Важливим для нашого дослідження є визначення і обґрунтування педагогічно доцільних чинників викладання психолого-педагогічних дисциплін. Зокрема В. Садова зауважує, що: «аналіз науково-теоретичної інформації, змісту дисертаційних досліджень підтверджує думку про те, що додаткових дослідницьких зусиль потребує проблема забезпечення якості професійно-педагогічної підготовки насамперед шляхом оптимальної модернізації та фундаменталізації її змістової основи – викладання педагогічних дисциплін» [5]. Робоча гіпотеза дає змогу виокремити найбільш вагомі чинники подолання проблем організації якісного освітнього процесу в ЗВО.

Варто зауважити, що останнім часом в освітніх програмах набуває поширення тенденція зменшення кредитів на педагогічні дисципліни, які характеризуються сукупністю навчальних предметів, що вивчають теорію і практику виховання, навчання й освіти. Комплекс таких дисциплін надає майбутнім педагогам знання про психологічні особливості розвитку особистості, методик навчання та виховання, освітнього менеджменту, озброює арсеналом інноваційних технологій, а також допомагає усвідомити сучасні тенденції в освіті. Переконливим аргументом є висновок, якого дійшла В. Садова: «у процесі засвоєння змісту педагогічних дисциплін формується професійне мислення майбутнього вчителя: переступаючи поріг навчального закладу в статусі педагога, така людина спроможна об'єктивно аналізувати педагогічний процес, володіє необхідними теоретичними знаннями й практичними вміннями, які необхідні для організації та здійснення навчання і виховання, здатна прогнозувати можливі наслідки тих чи інших педагогічних дій, обирати на цій основі оптимальні рішення з множини можливих» [5].

Наприклад, багато університетів до освітніх програм включають інтегровані курси, курси за вибором, сертифікатні програми тощо, які надають здобувачам додаткову фахову інформацію,

розвивають професійні здібності, зокрема «Вступ до педагогічної професії», «Педагогіка та майстерність управління освітнім процесом», «Майстерність педагогічної діяльності», «Теорія і методика виховання у середній школі та освітній менеджмент», «Педагогіка зі змістовим модулем “Інклюзивна освіта”», «Психологія кризових ситуацій», «Психологічна реабілітація», «Дистанційне консультування». Варто назвати також інтегровані курси: «Методика виховної роботи в закладах освіти, педагогічна культура та професійна толерантність вчителя», «Емоційний інтелект у реалізації онлайн навчання» тощо. Нині вагомості набувають сертифікатні програми, опановуючи які здобувачі вищої освіти можуть зберегти мотивацію до навчання в умовах стресу та нестабільності, а педагоги розробляти моделі гнучкого навчання, що враховують індивідуальні особливості тих, хто навчається. У подальшій роботі є сенс проаналізувати наскільки освітні програми психолого-педагогічних дисциплін відповідають потребам сучасності та кризових умов.

Також це суттєво вплине на сформованість професійних компетентностей випускників і на результативність їх майбутньої діяльності в освітньому закладі, де головне не лише знання теоретичного матеріалу, фахових методик, а й уміння спілкуватися з тими, хто навчається. Опикування здобувачів 4-х курсів свідчить про побоювання якраз зустрічі з учнями (79 % респондентів), що аргументується не вмінням налагодити комунікацію (57 %), можлива неадекватна реакція на виклики з боку класу (62 %), відсутність досвіду спілкування з батьками (93 %). Важливо звернути увагу на відповіді на запитання «Яким чином вплинула виробнича практика на формування практичних навичок спілкування з учнями і батьками?», де 82 % визнали недостатню кількість часу для роботи з батьками та організацію індивідуальної роботи зі здобувачами. Це свідчить про те, що педагогічні дисципліни мають готувати фахівців, які зможуть ефективно навчати і виховувати молоде покоління. Чудовим аргументом підвищення уваги до викладання дисциплін психолого-педагогічного спрямування є невисока результативність ЄФВВ вступників до магістратури. З огляду на це, більше уваги приділити як змісту навчання і виховання, так засобам впливу на професіоналізм майбутніх педагогів.

Викладання психолого-педагогічних дисциплін в умовах кризових ситуацій є надзвичайно складним завданням, що вимагає комплексного підходу. Аналіз сучасних освітніх тенденцій дає змогу констатувати: організація освітнього процесу має враховувати індивідуалізацію навчання; міждисциплінарний, системний, діяльнісний підходи; співпрацю з стейкхолдерами; гейміфікацію; застосування цифрових технологій, уніфікацію системи оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти тощо.

У своєму дослідженні Л. Петухова доводить, що для забезпечення нових принципів взаємодії викладача і студента, як суб'єктів діяльності, необхідно враховувати і третій суб'єкт – інформаційне комунікативне педагогічне середовище. Ідеться про «трисуб'єктну дидактику» як один із напрямів педагогічної науки про найбільш загальні закономірності, принципи і засоби організації навчання, що забезпечує свідоме та міцне засвоєння системи знань, умінь і навичок в межах рівноправних взаємовідносин» [1].

На нашу думку, найбільший ефект у викладанні психолого-педагогічних дисциплін надасть реалізація системи трьох суб'єктів: *здобувач (суб'єкт) – викладач (суб'єкт) – штучний інтелект (суб'єкт)*. Штучний інтелект розглядається як «здатність штучних інтелектуальних систем виконувати творчі функції, які традиційно вважаються прерогативою людини» [7]. Таке визначення дає підстави вважати штучний інтелект суб'єктом. Це абсолютно нове бачення освітнього процесу, коли «перед освітянами постає необхідність вкотре переглянути та критично оцінити підходи до навчання, зважити всі переваги та недоліки використання штучного інтелекту в освітньому процесі» [2].

Варто окреслити позитивні впливи застосування штучного інтелекту в освітній процес. Зокрема він допомагає: адаптувати навчальні матеріали та методики до індивідуальних потреб кожного суб'єкта навчання; створювати персоналізовані навчальні плани, що значно підвищує зацікавленість і мотивацію; може взяти на себе виконання багатьох рутинних завдань викладачів; робить

навчання більш цікавим і ефективним; допомагає викладачам виявити прогалини в знаннях здобувачів освіти та надати їм додаткову підтримку тощо. Однак є і застереження: важливо забезпечити баланс між використанням технологій і збереженням людського фактора в освіті.

Останніми роками в організації освітнього процесу відбулися кардинальні зміни. Досвід дистанційної освіти вже було напрацьовано під час пандемії, однак воєнний стан негативно вплинув на низку управлінських функцій, вніс додаткові ускладнення, що посилили нові виклики педагогам. Причинами слугують об'єктивні обставини: багато педагогів і здобувачів були змушені залишити власні домівки, що ускладнило організацію навчального процесу; стрес, тривога, почуття небезпеки – усе це впливає на здатність усіх суб'єктів освітнього процесу зосередитися на навчанні; перебої зі світлом та Інтернетом у багатьох регіонах обмежували доступ до онлайн-платформ, виїзд викладачів віком до 35 років за кордон тощо.

Однак суб'єктивні причини також суттєво вплинули на організацію освітнього процесу: професійне (емоційне) вигорання науково-педагогічних працівників; недостатні навички роботи з онлайн-платформами та інструментами для організації ефективного навчання на відстані у певної категорії педагогів; низька стресостійкість, побутові нюанси, збільшення часу на виховання дітей (у режимі дистанційного навчання діти навчаються вдома і вимагають додаткової уваги) тощо.

Практика організації змішаного навчання у Херсонському державному університеті засвідчує результативність розроблених кроків відповідних бізнес-процесів (наприклад, платформи KSUOnline, KSU24). Ці та інші сучасні платформи уможливлюють постійне вдосконалення освітнього процесу, здійснення контролю за якістю як організації, так і формування компетентностей здобувачів вищої освіти. Водночас результати зворотного зв'язку дають змогу своєчасно корегувати дії викладача та здобувача. Характер організації освітнього процесу передбачає різні режими навчання:

- очне (суб'єкти навчання одночасно перебувають у реальному освітньому середовищі навчання відповідно затвердженого розкладу навчальних занять у реальному часі);
- синхронне (суб'єкти навчання одночасно перебувають у вебсередовищі дистанційного навчання (корпоративний ZOOM) відповідно затвердженого розкладу в режимі реального часу з обов'язковою реєстрацією в Журналі академічної/навчальної групи, відеозаписом та її збереженням на KSU24);
- асинхронне (суб'єкти навчання взаємодіють між собою із затримкою в часі, застосовуючи відеозаписи навчальних занять відповідно до розкладу відповідно розкладу (KSU24) та електронні курси на цифровій платформі KSUOnline, а також корпоративну електронну пошту, соціальні мережі тощо);
- змішане (суб'єкти навчання взаємодіють між собою, використовуючи як технології дистанційного навчання (у синхронному та асинхронному форматах), так і формат безпосередньої взаємодії між здобувачами освіти та викладачами в реальному середовищі та часі) (за Д. Мальчиковою).

Окремої уваги заслуговує перспективність реалізації змішаного формату навчання. Погоджуємося з думкою науковців стосовно того, що «у контексті повоєнного відновлення максимізація ефективності ресурсів змішаного навчання сприятиме відновленню та модернізації освітньої системи. Вона дасть змогу швидко адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи якісну освіту, що є основою для ефективного повоєнного відновлення суспільства» [4].

До проблем у викладанні психолого-педагогічних дисциплін можна зарахувати організацію паритетних відносин у системі «викладач – здобувач». В умовах воєнного часу важливим залишається збереження психологічного здоров'я кожного суб'єкта освітнього процесу. Викладання психолого-педагогічних дисциплін передбачає концентрацію уваги викладача на емоційній забарвленості навчального матеріалу, на адекватних механізмах підтримки здобувачів.

Викладачі шукають відповіді на запитання: «Які індивідуальні особливості дозволять ефективніше адаптуватися до кризових умов? Як розвивати стійкість до стресу?» Наприклад,

відповіді на перше запитання свідчать про те, що 84 % викладачів вважають визначений у си-
лабусах комплекс компетентностей необхідним і достатнім для випускника ЗВО. Однак 16 %
говорять про необхідність доповнення такими: формування емоційного, соціального інтелекту;
розвиток позитивної самооцінки; здібність до партнерства у спілкуванні і діяльності; здатність
до побудови індивідуальної освітньої траєкторії; розвиток критичного мислення та готовності
розв'язувати проблеми тощо.

Складною залишається проблема мотивації здобувачів до освітньої діяльності в умовах не-
стабільності та невизначеності. Відсутність чітких планів на майбутнє демотивує, оскільки
здається, що навчання не має сенсу в умовах нестабільності. Фінансові проблеми змушують
шукати додаткові джерела доходу, що відбирає час і сили для освітнього процесу. Проблеми зі
здоров'ям, що виражаються у швидкій стомлюваності, час за монітором впливає на погіршен-
ня зору, схильності до сколіозу тощо. Зауважуючи на цьому, викладачі структурують заняття з
урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів, підбору адекватних методів і прийомів
мотивації до відповідних видів діяльності, до самореалізації, самооцінки, до створення ситуа-
цій, спрямованих на успіх. Характерним для здобувачів вищої освіти є те, що той, хто навча-
ється, має включатися в активну діяльність, де завдання зрозумілі, а також мають значення для
кожного учасника. Головним завданням освітньої мотивації є відповідна організація освітнього
процесу, пізнавальної діяльності, які спонукають до розкриття мотиваційного та пізнавального
потенціалу здобувачів освіти. Сформованість мотивації мобілізує вміння самоорганізації, що є
суттєвим для самостійної діяльності.

На нашу думку, запровадження сучасних методів і прийомів викладання психолого-
педагогічних дисциплін не можна вважати проблемою. Коло методів активізації освітньої діяль-
ності безумовно поширюється відповідно до викликів сьогодення, зміни освітньої парадигми,
широкого застосування ІКТ, дистанційного навчання. «У новітніх реаліях здійснення навчаль-
ного процесу в педагогічних вишах традиційні класифікації методів навчання видаються доволі
умовними і не можуть розглядатися як сталі, незмінні. Застосування новітніх методів навчання в
практиці роботи вищої школи є цілком виправданим. Такий аналіз сприяє науково-теоретичному
осмисленню новітніх дидактичних реалій, а сам навчальний процес у вищій педагогічній школі
постає як відкрита для продуктивних інновацій система» [5]. Однак варто зазначити сучасні
тенденції застосування методів активізації вивчення дисциплін педагогіки і психології. Звісно,
значну увагу приділяють інтерактивним методам як потужному інструменту викладання склад-
них для здобувачів тем з педагогіки і психології. Найбільш поширені – гейміфікація, різного
роду симуляції, мініпроекти; використання цифрових технологій – різні онлайн-платформи,
мобільні додатки, віртуальна та доповнена реальність, де здобувачі реалізують можливості для
візуалізації складних понять та імітації реальних ситуацій.

Авторами статті за мету було поставлено визначити та обґрунтувати проблеми викладання
психолого-педагогічних дисциплін у ситуації кризи. Порушене питання є актуальним з багатьох
причин, зокрема вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, розвитку компе-
тентностей, особистісних якостей. Озброєння майбутніх учителів інструментами психологіч-
ного захисту від стресів, методиками педагогічних впливів на учасників освітнього процесу
формує у них готовність до процесу реадаптації. Перспективність такого підходу однозначна:
вихід із воєнного стану відкриє новий виклик вишам – це фахівці-професіонали, які готові пра-
цювати в складних соціальних умовах.

Ми спостерігаємо те, що цифрова трансформація суспільства, дистанційне навчання, нові
інструменти комунікації значною мірою впливають на освітній процес, зокрема на: адаптацію
до змін освітнього середовища; становлення та розвиток емоційного інтелекту; реалізацію ви-
ховної функції, мотивацію, контроль, диференціацію та індивідуалізацію. Реалізація концептуа-
льних основ трисуб'єктної дидактики дає змогу побачити організацію освітнього процесу у
вищій школі цілісно з позицій викладача, здобувача і інноваційно-комунікаційного середовища,
де набирає обертів застосування штучного інтелекту в практику освітнього процесу.

Перспективи майбутніх розводок вбачаємо в деталізованому обґрунтуванні процесу уникнення недоліків викладання психолого-педагогічних дисциплін і визначенні умов удосконалення освітньої діяльності в повоєнні часи.

Використані літературні джерела

1. Spivakovsky A. Three-Subjective Didactic Model / A. Spivakovsky, L. Petukhova, E. Spivakovska, V. Kotkova, H. Kravtsov // *Information and Communication Technologies in Education, Research, and Industrial Applications. Communications in Computer and Information Science*. – 2013. Volume 412. – Springer International Publishing. – P. 252–273.
2. Андросчук А. Г. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції / А. Г. Андросчук, О. С. Малиука // *International Science Journal of Education and Linguistics*. – 2024. – Vol. 3. – No. 2. – P. 27–35. DOI: 10.46299/j.isjel.20240302.04.
3. Артюшина М. В. Викладання психолого-педагогічних дисциплін у вищому навчальному закладі непедагогічного профілю і аналіз проблеми / М. В. Артюшина // *Педагогічний процес: теорія і практика*. – Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Академії педагогічних наук України, Благодійний фонд ім. Антона Макаренка, 2009. – Вип. 2. – С. 6–17.
4. Котун К. Освітні виклики та інновації у вищій педагогічній освіті України: від деструктивних наслідків війни до ефективного змішаного навчання / К. Котун, О. Баніт, І. Радомський // *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття»*. 2023. – Вип. 8. – С. 71–84.
5. Садова В. В. Фундаменталізація змісту педагогічних дисциплін у підготовці майбутніх учителів початкової школи: теоретико-методологічні аспекти : монографія / В. В. Садова. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. – 392 с.
6. Tom Williams Jack Grove Five ways AI has already changed higher education / Tom Williams Jack Grove. – 2023. – URL: <https://www.timeshighereducation.com/depth/five-ways-ai-has-already-changed-higher-education>.
7. ChatGPT. – URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ChatGP>.

References

1. Spivakovsky, A., Petukhova, L., Spivakovska, E., Kotkova, V., & Kravtsov, H. (2013). Three-Subjective Didactic Model. *Information and Communication Technologies in Education, Research, and Industrial Applications. Communications in Computer and Information Science*. Vol. 412. P. 252–273.
2. Androshchuk, A. H., & Maliuha, O. S. (2024). Vykorystannia shtuchnoho intelektu u vyshchii osviti: stan i tendentsii [The use of artificial intelligence in higher education: status and trends]. *International Science Journal of Education and Linguistics*. Vol. 3, No. 2, P. 27–35. DOI: 10.46299/j.isjel.20240302.04. [in Ukrainian].
3. Artiushyna, M. V. (2009). Vykladannia psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin u vyshchomu navchalnomu zakladi nepedahohichnoho profilu i analiz problemy [Teaching psychological and pedagogical disciplines in a higher educational institution of a non-pedagogical profile and analysis of the problem]. *Pedahohichni protsesy: teoriia i praktyka – Pedagogical process: theory and practice*. Kyiv, Vol. 2. P. 6–17. [in Ukrainian].
4. Kotun K., Banit O., & Radomskiy I. (2023). Osvitni vyklyky ta innovatsii u vyshchii pedahohichnii osviti Ukrainy: vid destruktivnykh naslidkiv viiny do efektyvnogo zmishanoho navchannia [Educational challenges and innovations in higher pedagogical education in Ukraine: from the destructive consequences of war to effective blended learning]. *Visnyk kafedry YuNESKO «Neperervna profesiina osvita KhKhI stolittia» – Bulletin of the UNESCO Department «Continuing Professional Education of the 21st Century»*. Vol. 8, P. 71–84. [in Ukrainian].
5. Sadova, V. V. (2016). Fundamentalizatsiia zmistu pedahohichnykh dystsyplin u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoii shkoly: teoretyko-metodolohichni aspekty [Fundamentalization of the content of pedagogical disciplines in the training of future primary school teachers: theoretical and methodological aspects]. *Kryvyi Rih*, 392 p. [in Ukrainian].
6. Tom Williams Jack Grove (2023). Five ways AI has already changed higher education. Retrieved from: <https://www.timeshighereducation.com/depth/five-ways-ai-has-already-changed-higher-education>.
7. ChatGPT. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ChatGP>.

Petukhova Liubov, Perminova Liudmila

MODERN PROBLEMS OF TEACHING PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL DISCIPLINES IN EXTREME CONDITIONS

Summary.

Regardless of wartime, crisis situations in the country, the educational process is renewed under the influence of internal and external factors. Scientists and practitioners are making a lot of efforts to bring education closer to European standards. Teaching psychological and pedagogical disciplines in institutions of higher education acquires an important importance in the formation of a professionally competent specialist. In recent times, the question of motivating young people to enter the teaching profession has often been raised. The perspective of this topic is obvious: after the end of the war, modern schools should be equipped with qualified teachers who are professionally competent. Specialists should understand the content and specifics of the teacher's activity, be able to communicate with all subjects of the educational process, be oriented to the readiness to solve problems in changing socio-economic conditions. Therefore, updating both the content and organizational forms of the educational process in institutions of higher education requires teachers and students to constantly improve the teaching and learning process. The article assumes that arming with the latest information means significantly increases the effectiveness of the educational process. The theoretical basis for this is the concept of three-subject didactics (author E. Petukhova). By combining the efforts of the teacher, the student and the innovative information environment, we get significant changes in the quality indicators of the results of the educational process. In particular, the active implementation of artificial intelligence in educational activities, we get an effective means of achieving success in education. It is also an excellent tool for organizing the productive activities of students in classes. The practice of Kherson State University shows the perspective of implementing innovative methods and technologies of education. Crisis situations provided an opportunity to improve the ksu-online platform, KSU 24, developed at the university, which significantly improved business processes.

Keywords: psychological and pedagogical disciplines; crisis conditions; teaching; innovative methods; distance learning; psychological support.

Стаття надійшла до редколегії 12 листопада 2024 року

УДК 378.017.4:159.923.2

DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2\(33\)-40-46](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2024-2(33)-40-46)

Кін Олена,

м. Харків, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-1935-6483>

Хоу Цзяньвей,

м. Харків, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-5768-3381>

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ КНР

Анотація.

У статті досліджено проблеми формування національної самосвідомості студентів у Китайській Народній Республіці (КНР). З'ясовано, що національну самосвідомість у китайській науці розглядають крізь призму культурної, політичної, соціальної та емоційної ідентичності, а також у контексті гармонізації багатонаціонального суспільства.

Розглянуто практичні напрями формування національної самосвідомості, серед яких участь у державних і громадських програмах, освітніх ініціативах та соціальних проєктах, які спрямовані на по-